

(המשך מעמוד 35)

הוא הגיע לגיל 70, והמציאות טופחת על פניו. הוא נשחק בעימות שבין עולם חזונו ועולם המציאות.

דהגול הישראלי

בקיץ 1977, ימים מעטים אחרי המהפך שהעלה את הליכוד לשלטון, הביע ברונז קרייסקי את רעתו הפרטית על המאורע.

השיחה התנהלה ליד שולחן ארוחת-הערב בביתו הפרטי של קרייסקי, והשתתפו בה עיצאם אל-סטרטאווי, איש אש"ף, ופעיל-שלום ישראלי. זה השמיע כמה נבואות קודרות על עתיד ישראל.

אל תדאג, קרא קרייסקי, אתה תופתע לטובה. אנחנו מכירים את הדמגוגים הלאומיים האלה של הימין. כדי להגיע לשלטון הם משמיעים סיסמות שוביניסטיות פרועות. אבל כאשר

ולתגוע להתפייסות ההיסטורית הגדולה עם המרחב, אשר בטכורו שוכנת מדינת-ישראל, לטובה או לרעה.

מחשבתו היתה הפוכה: לכרות שלום נפרד עם מצריים, להוציא את העוצמה המצרית משישואת הכוחות של הסיכסוך הישראלי-ערבי, לשחרר את העורף של צה"ל כדי שיוכל להקדיש את כל כוחו לפריצה קדימה בשאר החזיתות.

השלוש עם מצריים נועד לאפשר את הגברת המילחמה בעם הפלסטיני, כדי לצרף את הגדה והר צינעה למדינת-ישראל, ולהתקדם משם הלאה.

התוצאה: מצריים גורשה מן העולם הערבי ונתורה מבודדת גם בתשמ"ג. לא היתה לה עוד היכולת לשמש גשר בין ישראל ובין שאר המדינות הערביות, כפי שרצה סאדאת, ובגין גם לא היה מעוניין בכך. סאדאת עצמו נרצח כבדי קנאים.

השלוש החמישין. הוא החזיק מעמד בימי הפלישה ללבנון, אך הוא הפך לשלום קר, צונן, קפוא.

מכה מול העיניים

וזמת סאדאת יצרה בעולמו של בגין את העימות הגדול הראשון בין האידיאולוגיה שלו ובין המציאות המשתנית.

חיבב אותו אישית. הבית-די הצעיר היה טיפוס שר מאוד מן הדמות האידיאלית, הגויית כימיע שעמדה לנגד עיניו.

על כל פנים, בגין אינו מסוגל להמציא תורה חדשה, שתאז למציאות חדשה. כאשר משתנה המציאות באופן דרמטי, כבשעת ביקורו של סאדאת, או באופן הדרגתי, כפי שקורה בהכ כל העת, אין בגין מסוגל לשנות את המפה שלנגד עיניו, תר משמע.

הוסר-יכולת זה הוא הזמנה לאסון רוחני.

למות או לכבוש את ההר

תכן שתיצא את הכשל הראשון מסוג זה חבויות בנפשו ע בגין, כמו פיצצת-זמן, מזה 44 שנים.

כאשר התקרבו הנאצים לוורשה, ב-1939, ברח בגין יחד עליזה וכמה מחבריו, ביניהם ישראל שייב ("אלדר") ונר ליו-מור. הם ניסו לעבור את הגבול לרומניה, כאשר נמנע מה הדבר, חצו את כל פולין מדרום לצפון, ומצאו מיקלט בעיר וילנו שהיתה שייכת עד אז לפולין אך שנמסרה באותה עת לליט העצמאית. שם שהה עד שהסובייטים פלשו לליטא וסיפחו אות

שארל דהגול שר את ההימון ומצדיע למתנחלים באנג'יה. ריצ'ארד ניקסון ליד צ'ו אן-ליי סוקר מיסמרי-כבוד בקפין

לכרית-המועצות. הם אסרו את בגין ושלחוהו לאחור ממחנות-העבדים שלהם בצפון ארצם.

לפני כן קרה משהו. בגין קיבל בזווילנה מיכתב מארץ-ישראל, שבו נמתחה עליו ביקורת קטלנית על כי ברח מזורשה. "קברניט עוזב אחרון את הספינה הטובעת?" נאמר בו.

בגין נרעש, כינס ישיבה של נציבות בית-ד והודיע שהחליט לחזור לוורשה הכבושה בירי הנאצים. חבריו הצליחו להניאו מכו. בשנים האחרונות, וגם בתשמ"ג, התפתח ויכוח חריף סביב פרשה זו. מרוע ברח מורשה, והשאיר אחריו שם את כל צאצא-מרעיתו, שכתחו והאמינו בו מרוע לא חזר לשם. כפי שעשו גיבורי המחטרת היהודית, וביניהם חייקה גרוסמן, שכבר היה בידיה רשיון-עליה לארץ-ישראל?

היו שהאמינו כי בגין עצמו מתייסר כסתר ליבו בשאלה זו, וכי זוהי הסיבה האמיתית לכך שהשוואה חחרת ומבצבצת בכל נאומיו, לצורך ושלא לצורך, ולפעמים גם בהקשרים הגובלים בשעורוריה. בגין לא התגבר על עברו.

אך מרוע לא חזר אז לוורשה?

התשובה המודעת היא, מן הסתם, שכל המנהיגים הציוניים של או היפנו את מבטיהם אל ארץ-ישראל, והאמינו כי תפקידם הוא שם. שום מנהיג ציוני לא חשב או ברצינות על אירגון מיליוני היהודים במיוחד-אירופה להתנגדות פעילה או סבילה נגד הצורך. בשעתם הנוראה ביותר, ננטשו יהודי אירופה הכבושה בירי מנהיגיהם.

מכחינה זאת לא היה הכדל בין זאב ו'בוטינסקי וחיים וייצמן, דויד רויאל ואליהו גולומב, רודי בן-גוריון ואברהם שטרן, משה שרת ומנחם בגין. המחשבות של כולם התמקדו בדרך להקמת המדינה היהודית אחרי המילחמה, ולא בדרך להצלת היהודים שהיו אמורים לחיות במדינה זו.

אך האם היתה זאת באמת ההכרעה האישית הנכונה? האם ההדר הבית-די לא הייב תשובה אחרת בליבו של ארם, ששר "למות או לכבוש את ההר?"

האם לא היה כאן עימות בין המציאות החדשה, שהשתנתה באופן דרמטי ובלתי-צפוי, ובין האידיאולוגיה השגוריה?

יש הסבורים שהיה זה מיכונן של אומץ-לב — להודקף ולצערוד בעיניים פקוחות חזרה אל תוך התופת. בגין היה אז בן 26 בסך-הכל, וכמה מגיבורי מוד-הגטאות היו בני גילו. אך בגין הוכיח לאחר-מכן במחטרת אומץ-לב רב, וסיכן את חייו בכל רגע במשך שנים.

לא אומץ-הלב הגופני חסר לו, אלא אומץ-הלב המחשבותי והרוחני, שחייב אותו לחרוז מן המפה הנפשית שלו. דווקא לכך לא היה מסוגל. ויתכן כי יסורי-המצפון על כך מכרסמים בנפשו.

היהודי והצבר

העימות הגדול ביותר בין המציאות ובין האידיאולוגיה נערך בעולמו של מנחם בגין בעיקבות הפלישה ללבנון.

הנשיא ג'ונסון מצביע על צלקת הניתוח בגופו

בגין העדיף את האידיאולוגיה.

בהיותו נער, למד מואב ו'בוטינסקי את האידיאולוגיה של "שתי גדות לירדן". בקמפיין-יוזי הוא נהג על פיה. הוא ויתר על כל חצייה אי-סיני, על ההתנחלויות ועל ימית, מפני שהיו מחוץ לגבולות ארץ-ישראל ו'בוטינסקאית. הוא רצה להתרכז במאבק על הגדה והרצועה, שהן בתוך גבולות המפה הזאת. הוא לא נטש את המפה.

בהסכמי קמפיין-יוזי לא התכוון בגין להבטיח לערביי ארץ-ישראל אלא את האוטונומיה שרש זאב ו'בוטינסקי, 70 שנים לפני כן, עבור היהודים ברוסיה הצארית.

זוהי אחת הבעיות היסודיות במבנהו הרוחני של בגין. בניגוד ל'בוטינסקי גיבורו, אין הוא אדם יוצר בשטח האינטלקטואלי או האמנותי. הוא קיבל בנעוריו את התורה מפי ו'בוטינסקי, והוא דבק בה מבלי לשנות נקודה או פסיק.

הוא כל עולמו הרוחני. אילו היה נשבר, היה בגין נותר בהורס-לב.

אין לדעת איך היה ו'בוטינסקי עצמו מגיב כמצב היסטורי חדש. בחייו סינה את ריעותיו פעמים רבות. עד היום נטושה מחלוקת על השאלה אם הסכים תחילה לקריעת עבר-הירדן ממפת פלסטין המנדטורית, מעשה שלאחר מכן התנגד לו בתריפות כה רבה עד כי קרא לתנועתו החדשה "רוויזיוניסטית" כשהכוונה היא לערוך רוויזיה על מעשה בריטי זה.

ו'בוטינסקי היה שונה מאוד מבגין, ועל כן גם לא

הם מגיעים לשלטון, הם מסתדרים במהרה עם המציאות. הם הופכים מדינאים פרמטיים. ודווקא הם מסוגלים לעשות שלום. קרייסקי הצניע על רוגמתו הבולטת של שארל דהגול, הגנרל הלאומני שהועלה לשלטון על-ידי אנשי הימין הקיצוני, הצנחנים ומתנחלי-אלג'יריה, כדי להמשיך במילחמה עד הסוף. אולם אחרי שהגיע לשלטון החליט דהגול שהמילחמה הורסת את צרפת ובולעת את משאביה, הדרושים לשיקום המדינה. הוא הכריז על נכונותו להגיע לשלום בין ארציה-לב. הוא הכיר בהנהגת "הטרוריסטים" האלג'יריים וחתם עימם על שלום, שבניקבותיו נטשו יותר ממיליון מתנחלים צרפתיים את אלג'יריה.

הרגם הסביר את עצמו: דהגול משול לבגין; הנהגת הלוחמים האלג'יריים, הפלן, משולה לאש"ף; המתנחלים הצרפתיים באלג'יריה משולים למתנחל לים הישראליים בגדה ובירצועה.

קרייסקי הצביע גם עם רוגמה אחרת: זו של הנשיא ריצ'ארד ניקסון, שהיה בראשית דרכו רמגוז אנטי-קומוניסטי פרוע, ושעשה קאריירה כציד-מכשפות. אחרי שהגיע לשלטון התפייס עם האויב השנוא ביותר בארצות-הברית, סין הקומוניסטית, וערך מסע-ניצחון לפקין.

לדיעה זו של קרייסקי היו שותפים רבים בעולם. בזירה הבינלאומית היה בגין כאתה עת רמות בלתי-רדועה לגמרי, כי בשנות פעולתו באופוזיציה היה מקובל לזלזל בו ולהתעלם מקיומו. כך נהג גם השגרירויות הזרות בישראל.

על סמך הנהגה הזאת זכה בגין, איש-השנה תשל"ו, בהישגיו הראשונים. הנשיא ג'ימי קארטר, שהתייחס בקרירות כימעט עוינית אל ראש-הממשלה יצחק רבין, ערך לראש-הממשלה בגין קבלת-פנים מלכותית. ניקולה צ'אוס'סקו, הקומוניסט הרומני, קיבל אותו בזרועות פתוחות, והבטיח לאנורו אל-סאדאת שבגין הוא איש-שלום מושבע, שאפשר לסמוך עליו.

כאשר הגיע אל-סאדאת לירושלים, בעת ביקורו ההיסטורי, היה נדמה כאילו כל הנבואות הטובות האלה התגשמו. בגין מילחמה ליד סאדאת, כשהוא זורח מאושר, והכריז: לא עוד מילחמה, לא עוד שפיכות-דמים! הדמגוג הלאומני הגדול בא למצויה ונהנה באופן בולט ממחאות-הכפיים כארץ הפרעונים. אמנם, כבר אז היו שהשמיעו דיברי-ביקורת, שאמרו כי בגין לא התעלה לגובה המשימה, שלא השיב ליוזמות ההיסטוריות של סאדאת במחווה היסטורית משלה, שהחמיץ את שעת-הרצון ההחריפה ביותר להחלל מופנה היסטורי בדרכה של מדינת-ישראל ומעמדה במרחב.

אבל ביקורת זו, שאחד מדובריה היה איש-השנה תשל"ח, שריהיטחון עור וייצמן, השתתקה כאשר חתם בגין לבסוף על הסכמי קמפיין-יוזי, ואחר-כך על חוזה-השלום. אחרי-הכל, הנה חתם דווקא הטריבון הלאומני על חוזה-השלום הראשון עם מדינה ערבית, דווקא עם המדינה הגדולה והחשובה ביותר. הישג היסטורי זה חמק מידי דויד בן-גוריון.

אולם עוד לפני שיבשה הדיו על הסכם, התברר כי לא היה זה מעשה-השלום הגואל, בגין לא חיבק את סאדאת, כדי להגיע באמצעותו אל לב העולם הערבי, לפתור את הבעיות המרכזיות